

DE LANGE WEG NAAR CULLAVILLE

Verhalen van mijn reizen naar
alle landen van de wereld

BORIS KESTER

www.delangewegnaarcullaville.com

www.uitgeverijelmar.nl

Colofon

De lange weg naar Cullaville is een uitgave van

© Uitgeverij Elmar BV, Delft – 2021

© Tekst: Boris Kester, Leiden – 2021

Omslag: Susan van Beek, Spring Creative Concepts

Vormgeving: Uitgeverij Elmar BV

ISBN 978 90389 2626 5

NUR 508

An té a bhíonn siúlach, bíonn scéalach
Hij die reist heeft verhalen te vertellen (Iers gezegde)

Ter nagedachtenis aan mijn neef Sander en mijn vrienden Walter,
Mark & Marilyn, die de pech hadden op het verkeerde moment,
op de verkeerde plek te zijn

Met speciale dank aan Corona. Zonder jou had ik nooit de rust en
tijd gevonden dit boek te schrijven

Inhoud

<i>Voorwoord</i>	9
<i>Inleiding</i>	13
1. Cupido tussen Kalasjnikovs – <i>Jemen</i>	19
2. Als je blieft: je Cola! – <i>Myanmar</i>	42
3. Tricky training – <i>Iran</i>	47
4. El Comandante beledigd – <i>Cuba</i>	60
5. Hotel California – <i>China</i>	67
6. Wodka-moslim – <i>Turkmenistan/Oezbekistan</i>	81
7. Spaanse engelen – <i>Gabon/Equatoriaal-Guinea</i>	90
8. Beer op de weg – <i>Tadzjikistan/Kirgizië</i>	115
9. De Iron Lady in de jungle – <i>Gabon/Congo</i>	137
10. De Pacific Solution – <i>Kiribati/Nauru</i>	153
11. Operatie Pepernoot – <i>Somalie</i>	175
12. Gedoemde dinsdag – <i>Liberia</i>	197
13. Dzanga-Sangha – <i>Kameroen/Centraal-Afrikaanse Republiek</i>	212
14. Betelnootboot – <i>Papoea-Nieuw-Guinea</i>	235
15. En toen ging het mis – <i>Zuid-Afrika/Botswana</i>	250
16. Boem Boem Boeddha/Epiloog – <i>Afghanistan</i>	260

Voorwoord

APRIL 1965. De wereld telt 124 landen en ik ben ruim vijf maanden oud. Mijn ouders leggen me in een wiegje en nemen me mee op reis. Voor het eerst de grens over. Met de trein dwars door Europa en met de boot naar Kreta, dat ze te voet ontdekken – met mij in de kinderwagen. Onderweg stoppen de Grieken me vol met lekkernijen, slapen we elke nacht op een andere plek en poseer ik op de eeuwenoude stenen troon van koning Minos. Mijn moeder houdt me vast terwijl mijn vader mijn allereerste reisfoto maakt. Nog voordat ik kan zitten, lopen of praten, leer ik de beginselen van reizen. Transport. Ontmoetingen. Ontdekkingen. Avontuur.

Mijn jeugdheld was Odysseus. Zijn verhalen lieten me dromen over wonderlijke en onverschrokken reizen naar onbekende landen en over nooit opgeven tot je doel is bereikt. Ik was nog geen tien jaar oud toen ik bij ging houden in hoeveel landen ik was geweest. Als we een nieuw land bezochten, tekende ik de vlag met kleurenbalpen in mijn dagboek en zette trots het nummer van het land erbij. Terugkijkend in die schriften valt op hoe blij ik was als we een land bezochten waar ik nog niet was geweest. Grenzen oversteken fascineerde me. Andere mensen, andere gewoonten, ander eten, ander geld, een andere taal en soms een ander schrift: elk nieuw land was spannend. De regel thuis was dat je minimaal zoveel landen moest hebben bezocht als je leeftijd. Als kind was dat niet zo moeilijk. Op mijn tiende verjaardag had ik meer dan twintig landen bezocht in Europa en Azië.

Toen ik alleen ging reizen, maakte ik dankbaar gebruik van Interrail. Ik doorkruiste Europa tot in alle uithoeken. Later kwamen

daar reizen naar Afrika bij. Terwijl het in de mode was te zeggen dat de wereld kleiner werd, werd die van mij juist alsmaar groter. De beroemde kennisparadox 'Hoe meer je weet, hoe meer je beseft hoe weinig je weet' geldt ook voor reizen. Hoe meer ik reisde, hoe meer ik besepte dat er nog heel veel meer viel te ontdekken. Dat besef maakte me ongedurig en niet geschikt voor een kantoorbaan. Die zegde ik na vier jaar op. Aansluitend zwierf ik een jaar door Europa en Afrika om meer nieuwe landen te ontdekken. Daarna werd ik ook onrustig op de collegebanken van de universiteit en solliciteerde ik naar de functie van *flight attendant*. Die stelde me in staat om, tussen het studeren door, elke week op reis te gaan. Na de afronding van mijn studie besloot ik carrière te maken in de vliegwereld, omdat het onregelmatige en onvoorspelbare leven goed paste bij mijn rusteloosheid en reisbegeerte.

Zo breidde mijn wereld zich uit met Noord- en Zuid-Amerika, het Verre Oosten en Oceanië. Stukje bij beetje veroverde ik de planeet. De hang naar het onbekende deed me elk jaar weer landen verkennen die nieuw voor me waren. Internet stelde me in staat om mijn belevenissen en foto's te delen via mijn website: een vervolg op de reisdagboeken die ik als kind al schreef. Intussen bleef ik bijhouden hoeveel landen ik had bezocht. Om het ingewikkelder te maken, kwamen er ook weer nieuwe landen bij door de veranderende wereldorde.

Ik had 117 landen bezocht toen ik, door een flinke aardbeving in mijn leven, in 2008 besloot op een andere manier te gaan reizen. In plaats van elk jaar een of twee nieuwe landen te bezoeken, besloot ik naar alle landen van de wereld te reizen. Ik gaf mezelf er tien jaar de tijd voor om de ontbrekende landen te zien. Het voornemen leek absurd, maar toen het zich eenmaal had vastgezet in mijn hoofd, besepte ik dat ik dat doel, zonder het te weten, altijd al had gehad. Was ik als negenjarig ventje niet al begonnen bij te houden in hoeveel landen ik was geweest? Het had alleen meer dan dertig jaar geduurd voor ik erachter kwam dat het mijn levensdoel zou worden om ze allemaal te bezoeken.

De halve eeuw tussen mijn eerste en mijn laatste land zat propvol reizen, tjokvol avonturen en boordevol ontmoetingen met de meest uiteenlopende mensen. In Mogadishu at ik pepernoten met Somaliërs, terwijl mijn vier bodyguards de omgeving nauwlettend in de gaten hielden, de rechterhand aan de trekker van hun mitrailleur. Moslims voerden me dronken op een steenworp afstand van de duizelingwekkende gebouwen van Samarkand, van waaruit Timoer Lenk ooit een wereldrijk regeerde en waar hij nu begraven ligt. Ik voer met betelnoothandelaren op een bootje over de pikzwarte Sepik-rivier in Papoea-Nieuw-Guinea, onder een onmetelijke hemel waaruit zoveel sterren vielen dat mijn wensen sneller uitgeput raakten dan ik nieuwe kon bedenken. Op weg naar de Centraal-Afrikaanse Republiek reed ik achterop een motorfiets rakelings langs een groep gorilla's. Ik stond oog in oog met een bruine beer in de woeste Tian Shan-bergen van Kirgizië, kreeg drie keer malaria, werd vastgezet op een militaire basis in Iran en kroop met slechts lichte verwondingen uit een autowrak na een zwaar ongeluk in Zuid-Afrika.

JUNI 2017. De wereld bestaat inmiddels uit 193 landen. Net onder Cullaville steek ik voor de laatste keer de grens van een mij onbekend land over. Ik heb alle landen van de wereld bezocht.

Snel daarna komt het besef dat ik iets bijzonders heb gedaan. Ook al staan veel foto's en verhalen van mijn reizen op mijn website travel-adventures.org, ik besluit een boek te schrijven zodat een aantal van die verhalen beter tot zijn recht komt. Weer speelt mijn rusteloosheid me parten, want ik blijf natuurlijk ook reizen. De pandemie van 2020 en de bijbehorende lockdowns en reisrestricties dwingen me een pas op de plaats te maken en geven me de rust en tijd om dit boek te schrijven.

Voor wie een beeld wil hebben bij de verhalen: zie www.delangewegnaarcullaville.com, of scan de QR-code achterop dit boek.

Mijn dank richt zich allereerst op de tientallen, honderden, duizenden

Cupido tussen Kalasjnikovs

Jemen – 2004

Avontuur begint waar het vertrouwde ophoudt. Een stad die je voor het eerst bezoekt, een pad dat je nooit eerder volgde, een berg die je nimmer beklom. Onbekende geuren, vreemde geluiden. Mensen ontmoeten waar je de taal niet van spreekt noch de tradities van kent. Met de nieuwsgierigheid komt de verwondering over al het onbekende. Hoe eigenaardig het ook lijkt wat je om je heen ziet, de grootste vergissing die je als reiziger kan maken is te vergeten dat jij de vreemdeling bent. Het is aan jou om te proberen te begrijpen wat je ziet, wat je hoort, wat je leest. Cruciaal is daarbij om je vooroordelen thuis te laten, en niet op zoek te gaan naar bevestiging van stereotypes en clichés. Alleen dan kan je beginnen je nieuwe omgeving te waarderen zoals zij werkelijk is.

Als je aankomt in een land waar je nog nooit bent geweest is die verwondering verzekerd. Dan is alles nieuw. Dan vliegen de indrukken van alle kanten op je af en kom je ogen en oren tekort om alles tot je door te laten dringen. Gaandeweg zal de onbekende omgeving veranderen van curiositeit tot decor van nieuwe belevenissen. Je weet alleen nog niet welke betekenis die in je leven zullen krijgen en welk gevoel die belevenissen zullen oproepen als je de herinneringen aan de reis later opvist uit je geheugen. De eerste momenten, meteen na aankomst in een nieuw land, zijn vaak de mooiste. Alles is dan nog

zuiver. Je hebt de onschuldige blik van het kind dat staat te springen om iets nieuws te beleven en dat overal voor openstaat.

Vannacht heb ik die onschuldige blik. Gretig laat ik mijn ogen over mijn nieuwe omgeving dwalen. Machtige torenhuizen rijzen overal om me heen op. Aan de bovenkant van elke verdieping zijn witte patronen gepleisterd. Uit de *qamariah*, de verfijnde glas-in-lood ramen die onder de versieringen in de gevels zijn gemetseld, straalt een rode, groene, blauwe en gele gloed. De onregelmatige versieringen en ramen maken elk gebouw verschillend. Zacht schijnsel van straatlantaarns doet de hoge muren donkergeel oplichten tegen de maanloze nacht. Van alle kanten zwiert de pracht van duizend-en-één-nacht me tegemoet. Het is ruim na twaalven, ik ben net aangekomen in Sana'a en in een half etmaal een paar eeuwen teruggeworpen in de tijd.

Het voordeel van 's nachts aankomen is dat je die verrukking van de eerste indrukken verlengt tot de volgende ochtend. Zodra het licht een paar uur later door de groezelige gordijnen valt, trek ik ze ongeduldig open voor een eerste glimp van de stad. Onder mij strekt zich een zee van ogenschijnlijk willekeurig neergeplempte beige-met-witte torenhuizen uit, met her en der daartussen tientallen stompe minaretten die richting hemel wijzen. Sana'a schreeuwt erom verkend te worden en ik haast me de trappen van mijn torenhotel af naar buiten. Die zee in.

Een paar dagen dompel ik me onder in een van de oudste onafgebroken bewoonde steden van de wereld. Ik krijg er geen genoeg van door de nauwe straatjes en steegjes te dolen en laat me betoveren door de gebouwen die de gehele binnenstad werelderfgoed maken. Niet één is hetzelfde. Elk huis is geboetseerd en in zwabberende lijnen beschilderd in witte, geometrische patronen op de onefen, lemen ondergrond. Hier en daar zitten mannen op houten planken die aan rafelige touwen langs de muren bungelen om de gepleisterde omlijsting van de ramen bij te verven in verblindend wit.

Tussen de gebouwen vind ik *miqshamah*. Deze door palmbomen omzoomde plukjes grond waar groenten worden verbouwd, kun je meestal alleen vanaf de daken zien, omdat ze goed tussen huizenblokken verstopt liggen. Ze zijn hier ooit aangelegd om de stad van voedsel te blijven voorzien in tijden van belegering. Het frisse groen contrasteert met de terracotta muren die eromheen staan. Aan de rand van de oude stad kom ik bij de pompeuze Bab-al-Yemen, de toegangspoort van de historische kern van Sana'a, waar twee vlaggen overheen zijn gedrapeerd die tot aan de straat reiken.

Vanaf de poort begint de Soek al-Milh, de Zoutmarkt. Eindeloze steegjes vol met marktstalletjes en winkeltjes waar gewaden, koperwaar, kruiden, traditionele dolken, hoofddoeken, spiegels, dadels, tandenborstels gemaakt van *misuak*, granen, schalen, kruiken, en ach, wat eigenlijk niet te koop is. Hier en daar scharrelt een ezel of kameel op straat. Ik doorkruis de markt zonder dat iemand zelfs maar probeert iets te verkopen. Ja, één keer word ik uitgenodigd binnen te komen voor een glaasje thee. De winkelier stelt nieuwsgierige vragen, zoals ik ook van alles van hem wil weten. Hij is tenslotte de eerste Jemeniet met wie ik een langer gesprek heb. Net als ik denk dat hij gaat proberen me zijn koperen koffiekannen aan te smeren, zegt hij: 'Je zult wel meer van de stad willen zien en geen tijd hebben hier langer te blijven. Als je maar weet dat je welkom bent in ons land. *Welcome to Yemen*.' Bij die laatste woorden legt hij zijn rechterhand op zijn hart.

Terwijl de Jemenieten me groeten en warm onthalen, realiseer ik me al snel dat er vrijwel geen vrouwen rondlopen op straat. Als ik ze al zie, zijn ze volledig in donkere *nikabs* en *barias* gewikkeld. In de wijde gezichtsbedekkende gewaden zijn alleen hun ogen zichtbaar door een nauwe spleet. Ik moet mijn natuurlijke neiging om mensen in hun ogen te kijken bedwingen en durf slechts steelse blikken te werpen naar het streepje gezicht tussen de meestal zwarte stof. Eeuwenoude tradities hebben het leven in Jemen nog steeds ferm in hun greep. Mekka ligt een paar honderd kilometer naar het noordwesten. Jemen

was een van de eerste gebieden waar de islam voet aan de grond kreeg en die invloed is nog steeds duidelijk voelbaar en zichtbaar. Volgens de overlevering overzag Mohammed zelf de bouw van de Grote Moskee van Sana'a, die op een steenworp afstand van mijn hotel ligt.

Daar dient zich al de paradox van de reiziger aan. Aan de ene kant voel ik me hier de koning te rijk omdat uit alles blijkt dat het land zichzelf is gebleven. Het leeft volgens tradities die ver teruggaan. De hele binnenstad van Sana'a ziet eruit zoals die er al eeuwen uit moet hebben gezien. Mensen dragen kleding die al honderden jaren wordt gedragen. De meeste spullen die te koop staan in de stalletjes op de markt werden er lang geleden ook al verkocht. Een buitenlander is hier een curiositeit en een welkome bezoeker die met open armen wordt ontvangen, geen rijke toerist die van alle kanten wordt besprongen om uitgemolken te worden. Dit is wat ik zoek als ik reis. Dit is precies waarom ik op een land verliefd kan worden. Noem het authenticiteit. Een andere wereld, vrijwel zonder raakpunten met die van mezelf, waar ik me aan kan vergapen en waar ik me toch thuis voel.

Tegelijkertijd betekent deze eigenheid dat het land nauwelijks verandert. De rolverdeling tussen mannen en vrouwen zit onwrikbaar vast: Jemen is een patriarchaat zoals je dat ook in andere delen van de wereld tegenkomt. Het zal er over jaren waarschijnlijk nog steeds uit zien zoals het er nu uit ziet en vrouwen zullen nog steeds een marginale rol spelen. Toch gun ik de Jemenieten verandering en verbetering van hun levens. Wens ik de vrouwen een gelijkwaardiger rol in de samenleving toe. Toen ik tegen vrienden zei dat ik naar Jemen zou gaan, was de reactie: 'Jemen? Ben je levensmoe?' Dit is een land dat bekend is van onheilstijdingen op het nieuws, van terrorisme en ontvoeringen, niet van toerisme en ontspanning. De isolatie en afwezigheid van buitenlandse bezoekers draagt ertoe bij dat het land op dezelfde oude voet verder leeft. En dat is dan weer precies wat ik er zo mooi van vind.

Sana'a heeft me begerig gemaakt: ik wil de rest van het land zien. Om de verschillende regio's te bereizen heb ik permits nodig.

Eenmaal bij het betreffende kantoor aangekomen blijkt dat een formaliteit. Met de benodigde papieren op zak neem ik de volgende dag een *bijou*, de Jemenitische verhaspeling van Peugeot. Zodra alle zitplaatsen van deze gedeelde taxi vol zitten met passagiers, brengt hij me door een ruig berglandschap naar het westen. Richting Rode Zee, naar Al Hudaydah en vervolgens naar Bait al Faqih. Het is hier veel warmer en vochtiger dan in het hooggelegen Sana'a. Ik ga er naar de Vrijdagmarkt, een zanderige plek aan de rand van de stad waar je van alles kunt kopen. Oude tv's, elektronica, plastic *Made-in-China*-rotzooi, maar ook kalebassen, specerijen en bonen, groente en fruit, geiten en koeien. Ook hier vrijwel alleen maar mannen, volledig in het wit gekleed en gekroond met een rood-wit geblokte hoofddoek of een witte *taqiyyah*, het mohammedaanse hoofddeksel.

Vervolgens reis ik naar Zabid. Ooit hoofdstad van het land, nu een verstoofd dorp met vervallen, vaalwitte huizen waarvan de meeste verlaten lijken te zijn. Als ik beter kijk, zie ik oude, rijkelijk versierde en blauwgeverfde houten deuren met zware, handgemaakte sloten, omlijst door gebeeldhouwde, witte muren. Plafonds met blauw-geel-rood-grijze motieven van bloemen, bladeren, sterren, koffiekannen en geometrische patronen op balken waarin je nog duidelijk de oorspronkelijke vormen van de boom waaruit ze zijn gezaagd herkent. Kleine, witte minaretten met stompe punten die tegen nog kleinere moskeetjes leunen. Hier heeft de Italiaanse regisseur Pasolini begin jaren zeventig gewoond en opnames gemaakt voor zijn *Il Fiore delle Mille e una Notte*. De Bloem van Duizend-en-een-Nacht, ook simpelweg Arabische Nachten genoemd. Een erotische film over liefde en reizen, en de essentiële rol van het lot dat die twee zo vaak met elkaar verbindt. In de strengislamitische maatschappij van Jemen, waar sensualiteit ver achter die fraaie deuren verborgen blijft, is het moeilijk voor te stellen dat die film hier gemaakt kon worden. Even onwaarschijnlijk is het dat datzelfde lot mij een paar weken later in ditzelfde land te pakken zou krijgen.

Vanuit Zabid reis ik verder naar het zuiden. De legendarische gastvrijheid van de Jemenieten ontroert me steeds meer. Als ik in Ibb wil betalen bij het uitstappen van de bus, laat de chauffeur weten dat dat niet nodig is. Iemand anders heeft voor me betaald en hij wil mij niet vertellen wie, dus ik kan de gever niet bedanken. Even verderop vraag ik de weg naar de stadspoort aan een man die begrijpt waar ik heen wil omdat ik de naam in het Arabisch noem. Hij houdt een taxi aan, schreeuwt mijn bestemming door het open raampje naar de chauffeur en betaalt hem vooruit, terwijl hij zelf niet meegaat. Bij aankomst in Jibla, nog een stukje naar het zuiden, trekt een passagier mijn hand met kleingeld opzij net voor ik dat aan de chauffeur wil geven. Hij staat erop mijn rit te betalen, pakt mijn andere hand en neemt me mee naar zijn huis. We drinken thee en kletsen op kussens op de grond van de *mafraj*, de gastenkamer. Er komen vrienden bij, en dan zetten twee vrouwen het hele tapijt vol met allerlei schalen met kruidige kip, vlees, rijst, groenten, diverse dipsauzen, verschillende salades, en in kleiovens gebakken brood. Het wordt de lekkerste maaltijd van mijn hele reis.

Nadat we zijn uitgegeten en mijn nieuwe vrienden me alle vragen hebben gesteld die je, met beperkte kennis van het Engels, aan een vreemdeling kan stellen, nemen ze me mee naar buiten. Ze vertellen zo goed ze kunnen over de rijke geschiedenis van dit stadje. Hun trots sijpelt door in hun woorden. Toen de lokale heerser Ali as-Sulayhi aan de macht kwam tegen het einde van de elfde eeuw, gaf hij al snel de macht over aan zijn jonge vrouw, omdat hijzelf verlamd was. Zij maakte Jibla de hoofdstad van Jemen en zou het land nog eens een jaar of zeventig als koningin Arwa besturen. Daarnaast introduceerde ze ook allerlei praktijken die tot op de dag van vandaag worden toegepast, zoals terrasbouw voor het telen van gewassen op de steile, rotsachtige berghellingen van het land. Arwa is een van de weinige vrouwen die aan de macht is geweest in Jemen. Bovendien was ze volgens de overlevering zowel intelligent als heel mooi.

De vraag dringt zich op: wat zou zij zeggen van de positie van vrouwen in het hedendaagse Jemen? Mijn vrienden lachen mijn

vraag schaapachtig weg. Een vrouw aan de macht is in het huidige Jemen ondenkbaar. Ze nemen me mee naar de moskee die aan de knappe koningin is gewijd. Een van de mannen heeft de sleutel van de minaret, maar die blijkt afgezet wegens renovatiewerkzaamheden. Het is tijd voor hun middaggebed, dus ik heb even tijd om zelf rond te kijken in het historische gebouwtje.

Daarna is het voor de heren tijd om op zoek te gaan naar qat. Voor Jemenieten het hoogtepunt van de dag. Ze herkauwen de blaadjes gedurende het grootste deel van de middag en stoppen steeds nieuwe in hun mond. Na een tijdje bollen hun wangen op, komt er groen slijm uit hun mond en gaan ze alsmat onverstaaubarder praten, simpelweg omdat hun mond steeds voller is, tot ze het goedje dat inmiddels vloeibaar is geworden, enkele uren later uitspugen. De groene vlekken die je overal op straat ziet zijn het bewijs van deze dagelijkse rituelen. De mannen geven me een paar takjes, maar ook na een tijdje kauwen proef ik vooral de smaak van groene blaadjes en spuug ik het spul uit. Qat zal geen verslaving voor me worden. Terwijl de heren kauwen op hun eerste qat van de dag, zwerf ik door de nauwe straatjes, langs de stenen huizen en moskeetjes van Jibla.

Met mijn hand op mijn hart neem ik afscheid van mijn vrienden en reis verder door naar Aden, havenstad aan de zuidkust. Een stad met een heel ander gezicht en een andere sfeer. Veel moderner, adembenemend heet en vochtig. Na de typisch Jemenitische steden en dorpen is dit de eerste plek in het land die me vaag bekend voorkomt. Hij doet me denken aan steden aan de Perzische Golf, maar dan zonder de duizelingwekkende nieuwe, glazen torens. Een dag in deze oven is genoeg. Ik ga snel verder want er is nog veel meer te beleven in dit vergeten land.

Om te beginnen een lange rit met de bus naar Mukallah, een stuk naar het oosten. Jemen heeft de reputatie gekregen van land waar vaak buitenlanders worden ontvoerd. Aangezien de overheid toerisme wil bevorderen, stelt zij buitenlanders sinds kort een soldaat ter beschikking